

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา, 2545) จึงมีความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สิ่งสำคัญคือต้องมีการกระจายอำนาจให้ชุมชน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 ได้ระบุ การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก 3 ประการ คือ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (ราชกิจจานุเบกษา, 2545)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 เล่มที่ 125 ตอนที่ 41ก วันที่ 3 มีนาคม 2551 ในพระราชกิจจานุเบกษา เหตุผลในการประกาศใช้เพราะว่ากฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มีหลักการจัดการศึกษาให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน โดยให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการผสมผสานระหว่างการศึกษาทั้งสามรูปแบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาการศึกษาและคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นกลไกในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้เป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้มีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้มากขึ้น สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนได้ตามศักยภาพ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาอันจะส่งผลต่อการพัฒนากำลังคนและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 44-45) ตามมาตรา 6 ของ พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 เล่มที่ 125 ตอนที่ 41ก วันที่ 3 มีนาคม 2551 ในพระราชกิจจานุเบกษา ได้ระบุไว้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้ยึดหลัก คือ การจัดการศึกษานอกระบบ เน้น 2 ด้าน คือ 1. ด้านความเสมอภาคในการเข้าถึงและได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งถึงเป็นธรรม มีคุณภาพ เหมาะสมกับสภาพชีวิตของประชาชน 2. ด้านการกระจายอำนาจแก่สถานศึกษาให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นให้ประชาชนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง 3 ประการคือ 1. การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย 2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา 3 การ

จัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการการศึกษาให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการได้อย่างแท้จริง (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551: 8)

รัฐบาลได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการสภาการศึกษา เฉพาะกิจแห่งชาติ โดยมีข้อเสนอแนะให้มีการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) เพื่อมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ มี 3 ประการคือ 1.) การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาและเรียนรู้ของคนไทย 2.) เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้อย่างทั่วถึงให้มีคุณภาพ 3.) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา และกำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษายุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 1)

สภาพปัจจุบันปัญหาของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกได้ 4 ด้าน คือ 1.) การบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรด้านอาชีพไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน 2.) ไม่มีตลาดรองรับสินค้าและขาดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ 3.) การลงพื้นที่เพื่อจัดฝึกอบรมไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่และสถานที่บางแห่งอยู่ห่างไกลทำให้ขาดวิทยากรที่จะเข้าไปในพื้นที่ และสถานที่บางแห่งคับแคบทำให้ยากต่อการฝึกอบรม 4.) ด้านงบประมาณสื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่มีจำกัด จึงไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

การบริหารจัดการจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียน จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสอง พ.ศ.2549-2553 พบว่าข้อมูลที่ต้องพัฒนาของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ที่มีความถี่สูง อยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงรวมกันของมาตรฐานที่ 2 คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ในตัวบ่งชี้ที่ 2.1 คุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษาส่วนใหญ่ ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้ของสถานศึกษา ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการประเมินอยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงรวมกัน ร้อยละ 82 (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2553: 39)

สาเหตุของคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานที่ 2 การศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ ด้านคุณภาพหลักสูตรและคุณภาพของผู้เรียนต่ำ มีหลายปัจจัยปัญหาอุปสรรคที่พบ เช่น การบริหารจัดการ ยังไม่คล่องตัวและไม่ตอบสนองการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้เท่าที่ควร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะความสามารถปฏิบัติงานในพื้นที่ค่อนข้างน้อย การกระจายแหล่งเรียนรู้ สื่อต่าง ๆ ยังไม่ทั่วถึงและเพียงพอในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนและประชาชน และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องปฏิบัติงานร่วมกันแบบบูรณาการทุกพื้นที่ (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ 2554: 50)

สอดคล้องกับความคิดเห็นของนายการุณ สกุลประดิษฐ์ ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา มีหลายจุดหลายปัญหา ยังไม่สามารถหาทางออกได้ขึ้นอยู่กับองค์กร ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง ขาดความเข้าใจ ความเชื่อ

ดังนั้นหน่วยงานของกระทรวงศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่ต้องเข้าไปให้การช่วยเหลือ (การุณ สกุล ประดิษฐ์, 2554: 2)

แนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการนำนโยบายของรัฐบาลที่ให้มีการปฏิรูปการศึกษาใน ทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) เรื่องการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารจึงเป็นหัวใจหลักที่จะต้องดำเนินการบริหารจัดการแนวใหม่ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็น รูปธรรมที่ชัดเจน จะประสบความสำเร็จหรือไม่ การบริหารงานจะเป็นดรรชนีบ่งชี้ความสำเร็จ ถึง คุณภาพและมีมาตรฐาน และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ จรรยาพร ธรณินทร์ อดีตเลขาธิการสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552: 1-2) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการ บริหารที่จะเป็นนักบริหารมืออาชีพว่า ต้องมีทักษะการบริหารจัดการในฐานะผู้นำหรือผู้บริหาร สิ่ง สำคัญคือ มีทักษะพัฒนาตนเอง ให้มีประสิทธิภาพเพื่อการบริหาร และต้องมีความสามารถเก่งและดี โดยใช้ทักษะในการสร้างบุคลิกภาพให้เป็นผู้บริหารชั้นเยี่ยม และมีทักษะการสื่อสารชั้นเยี่ยม ทักษะการ พุดของผู้บริหารเมื่อมีเรื่องสำคัญต้องสั่ง และทักษะการสร้างภาวะผู้นำขององค์กร และสอดคล้องกับ ความคิดเห็นของ ประเสริฐ บุญเรือง (2552: 3) ได้กล่าวว่า ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้อง ขึ้นอยู่กับผู้นำของสถานศึกษา เพราะผู้บริหารคือบุคคลที่สร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงสังคม หน่วยงาน ผู้นำที่จะพัฒนาคนและพัฒนางานได้อย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญมี 3 ประการ คือ เก่งด้านการ วางแผน เรียกว่า “เก่งงาน” เก่งด้านการเข้ากับคน สังคม เรียกว่า “เก่งคน” หรือเรียกว่า มีมนุษย สัมพันธ์ เป็นทักษะที่ผู้บริหารสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทำให้ เกิดความร่วมมือ ร่วมใจทำงาน ด้วยความเต็มใจและพอใจ และเก่งคิด เรียกว่า “เก่งคิดพัฒนา” เป็น ผู้มีความรู้ ความเข้าใจ โครงสร้างระบบการบริหาร นโยบาย สามารถมองเห็นภารกิจทั้งหมด ซึ่งเมื่อ ผู้บริหารได้ใช้ทักษะทั้งสามประการนี้มาก ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานมากด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ วินิจ เกตุคำ (2549: 53) ได้กล่าวว่า ทักษะการบริหาร เป็นทักษะของผู้บริหารหรือของ ผู้นำหน่วยงานที่ต้องมีอยู่ในตัวและสามารถใช้ได้อย่างมีคุณค่าต่อการบริหารงาน โดยเฉพาะทักษะ ด้านมนุษยสัมพันธ์ หรือทักษะการทำงานกับคนที่มีอย่างมากมายและหลากหลาย ทักษะการบริหาร สามารถเรียนรู้และพัฒนางานให้ชำนาญได้ เพียงแต่ผู้บริหารหรือผู้นำรู้จักใช้อย่างมีหลักการและ จะต้องระลึกลูกอยู่เสมอว่า ทักษะการบริหารมีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สามารถควบคุมและฝึกฝนได้ บางทักษะก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ไม่ได้แยกจากกันโดยเด็ดขาดเมื่อใช้ทักษะหนึ่งก็ต้องใช้อีก ทักษะหนึ่ง หรือมากกว่าควบคู่กันหรือต่อเนื่องกันไป

จากการศึกษาวิจัยของ เกียรติศักดิ์ เพ็ชรนารายณ์ (2548: 53) พบว่า “ผู้บริหารที่จะประสบ ความสำเร็จในการบริหารงานได้นั้น ต้องมีทักษะการบริหารตลอดจนสามารถใช้ทักษะต่าง ๆ ในการ บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร” และงานวิจัยของธานี บุญชื่น (2551 อ้างถึง ถวิล อรัญเวศ, 2542: 3) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะการบริหาร แบบมืออาชีพ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล กล้าตัดสินใจ ไวต่อข้อมูล เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ซื่อสัตย์ และสร้างผลงานและบริการแบบมีส่วนร่วม

อมร พระคุณ (2550) อ้างถึงใน มานิต คณະวาปี (2546) ได้กล่าวว่า ตามแนวคิดทฤษฎีของ Katz ทักษะทั้ง 3 ได้แก่ ทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และความสำคัญของทักษะเหล่านั้นมีต่อผู้บริหาร

การที่ผู้บริหารคนใดควรมีทักษะใดมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับของผู้บริหารในสถานศึกษา กล่าวคือ ทักษะทางด้านเทคนิคมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าอย่างมากในการบริหารงานขององค์กร และจำเป็นอย่างแท้จริงต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานระดับต้น แต่การบริหารงานของผู้บริหารในระดับต้นมิได้หยุดอยู่แค่เพียงนี้ ผู้บริหารจะต้องก้าวไปข้างหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงขึ้น ทักษะทางเทคนิคของผู้บริหารก็ลดความสำคัญลง จะมีเพียงแต่หากผู้ที่มีทักษะทางด้านนี้มาทำงาน แทนผู้บริหารที่มีตำแหน่งสูงมากทักษะทางเทคนิคแทบไม่ต้องใช้เลยแต่ผู้บริหารก็สามารถบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดตั้งให้มีที่ปรึกษาและมอบอำนาจให้หัวหน้าฝ่ายทำหน้าที่ด้านเทคนิคแทน

ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ มีความสำคัญและจำเป็นต้องบริหารงานที่มีประสิทธิภาพทุกระดับทั้งระดับต้น และระดับกลาง และระดับสูง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารทุกระดับจะต้องทำงานกับบุคคล และกลุ่มบุคคลในองค์กร และทักษะความคิดรวบยอด เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารระดับสูง ทักษะด้านนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับการตัดสินใจในเรื่องนโยบาย และการปฏิบัติงานในขอบข่าย กว้าง ๆ ผู้บริหารระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ทั้งนี้เพราะผู้บริหารทุกระดับจะต้องทำงานกับบุคคลและกลุ่มบุคคลในองค์กร

ความสำคัญของทักษะทั้ง 3 นี้ จะแตกต่างกันออกไปตามระดับความรับผิดชอบในการบริหาร ของผู้บริหาร ทักษะทั้ง 3 ไม่จำเป็นต้องมีมาแต่กำเนิด แต่อาจจะพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้เป็นคุณสมบัติ ของผู้บริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพได้ จึงมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง สรุปได้ ว่าในการบริหารงานจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอันดับแรก ที่จะต้องมี ทักษะความรู้ความสามารถในการบริหารงาน เพื่อให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพราะการบริหารทุกอย่าง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารสถานศึกษาเกือบทั้งสิ้น ตามที่ผู้วิจัยไว้หลายท่านที่ได้กล่าวไว้

สำหรับการบริหารงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขต พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยจะศึกษาตามรูปแบบแนวคิดทฤษฎีของแคทซ์ ในเรื่องทักษะ ทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ของ ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่ามีทักษะการบริหารทั้ง 3 ด้านมีความ แตกต่างกันหรือไม่ และผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกันมีการ บริหารงานอย่างไร โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาด้วยการใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บรรณารักษ์ พนักงานราชการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม และนำผลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาดำเนินการต่อไป เพื่อให้ ทราบว่าทักษะการบริหารงานของผู้บริหารแต่ละด้านอยู่ในระดับใด ตามขนาดสถานศึกษาต่างกันจะมี ทักษะการบริหารแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำผลของการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการเสนอแนวทางในการ พัฒนา ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหาร ของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามขนาดสถานศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน

สมมติฐานการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกันมีทักษะการบริหารงานที่แตกต่างกัน
2. ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งต่างกัน จะแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัยครั้งนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามกรอบแนวคิดของแคทซ์ (Katz) ทั้ง 3 ด้าน คือ

- 1.1 ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills)
- 1.2 ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills)
- 1.3 ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ ผู้บริหาร ข้าราชการครู บรรณารักษ์ พนักงานราชการของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จำนวน 13 อำเภอ ปัตตานี จำนวน 12 อำเภอ ยะลา จำนวน 8 อำเภอสงขลา จำนวน 16 อำเภอ และสตูล จำนวน 7 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 56 อำเภอ ประกอบด้วย ผู้บริหาร 56 คน ข้าราชการครู 84 คน บรรณารักษ์ 56 คน พนักงานราชการ 371 คน รวมประชากรจำนวนทั้งสิ้น 567 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหาร 23 คน ข้าราชการครู 35 คน บรรณารักษ์ 23 คน พนักงานราชการ 153 คน รวมกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์จากตารางของ Robert V. Krejcie and Eargle W. Morgan 1970 (รวิวรรณ ชินะตระกูล, 2538: 80)

3. ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 ขนาดสถานศึกษาของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 4 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ

3.1.2 ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษา
- 2) ข้าราชการครู
- 3) บรรณารักษ์
- 4) พนักงานราชการ

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งออกเป็น 3 ทักษะดังนี้

3.2.1 ทักษะทางด้านเทคนิค (Technical Skills)

3.2.2 ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills)

3.2.3 ทักษะทางด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

4. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

ขอบเขตพื้นที่ที่ศึกษา คือ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลา และสตูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม
ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม 1. ผู้บริหารสถานศึกษา 2. ข้าราชการครู 3. บรรณารักษ์ 4. พนักงานราชการ ขนาดของสถานศึกษา 1. ขนาดเล็ก 2. ขนาดกลาง 3. ขนาดใหญ่ 4. ขนาดใหญ่พิเศษ	ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้ทฤษฎีของโรเบิร์ต แอล แคทซ์ แบ่งออกเป็น 3 ทักษะ คือ 1. ทักษะด้านเทคนิค 2. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ 3. ด้านความคิดรวบยอด

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

2. การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

3. ทักษะการบริหาร หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานที่แสดงออกให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นซึ่งได้มาจากการตอบแบบสอบถามของผู้บริหาร ครู บรรณารักษ์ และพนักงานราชการของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำแนกตาม แนวความคิดของแคทซ์ มีดังนี้

3.1 ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการจัดทำแผนงานหรือโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บริหารสามารถดำเนินการประชุม ควบคุมการทำงาน สำรองปัญหา รู้จักบริหารงบประมาณ ทำงานเป็นทีมและดำเนินงานในพิธีการต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถออกคำสั่งอ่านแบบแปลนอาคาร นำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถควบคุมกำกับการทำงานสารบรรณ รายงานผลการปฏิบัติงานและอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรได้เป็นอย่างดี จัดหาสื่อการเรียนและการเก็บรักษาได้อย่างเหมาะสม

3.2 ทักษะทางมนุษย์ (Human Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น รู้จักสร้างบรรยากาศให้เกิดความร่วมมือในการทำงาน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานให้ชุมชนรับทราบ มีอารมณ์ขัน รู้จักการติดต่อประสานงานเป็นที่ปรึกษา เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม มีการพบปะสังสรรค์ เข้าใจความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา และให้ความสำคัญแก่ผู้ร่วมงาน มีความเสมอภาค ควบคุมอารมณ์พฤติกรรมในการทำงานให้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา รับฟังความคิดเห็น สร้างขวัญกำลังใจและให้อภัยในความผิดพลาดของผู้ใต้บังคับบัญชา

3.3 ทักษะความคิดรวบยอด (Conceptual Skill) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดนโยบาย จุดมุ่งหมายของงาน รู้จักจัดลำดับความสำคัญของงาน พิจารณาความดีความชอบและใช้เกณฑ์ตามมาตรฐาน รู้จักวางแผนการใช้อาคารสถานที่จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและงานการศึกษาตามอัธยาศัย ปรับปรุงการบริหารงานได้อย่างดี สามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักตั้งคำถามที่ชัดเจน มองภาพรวมและความสัมพันธ์ของแต่ละงาน รู้จักประสานความเข้าใจให้เกิดขึ้น แก้ปัญหาความขัดแย้งและวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน เข้าใจในหลักสูตร สามารถมอบงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ รู้จักการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง ประเมินผลการปฏิบัติงานผู้ใต้บังคับบัญชา กล้าตัดสินใจ สั่งการและปฏิรูปการศึกษาให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาได้เป็นอย่างดี

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในกลุ่มสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

5. ครู หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน

6. บรรณารักษ์ หมายถึง ข้าราชการประจำหรือลูกจ้างสัญญาจ้างตามระเบียบพัสดุ พ.ศ.2535 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษิตตามอัธยาศัยของห้องสมุดประชาชนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

7. พนักงานราชการ หมายถึง พนักงานราชการผู้ทำหน้าที่สอน และงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

8. สถานศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย จังหวัดนราธิวาส จำนวน 13 อำเภอ ปัตตานี จำนวน 12 อำเภอ ยะลา จำนวน 8 อำเภอ สงขลา 16 อำเภอ และสตูล จำนวน 7 อำเภอ

9. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล

10. ตำแหน่ง หมายถึง หน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ผู้บริหาร ข้าราชการครู บรรณารักษ์ พนักงานราชการ ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

11. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี ยะลา สงขลาและสตูล และได้แบ่งโครงสร้างการบริหารของสถานศึกษาในเขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามขนาดสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับจำนวนตำบลต่ออำเภอและที่ตั้งของแต่ละพื้นที่ เป็นการแบ่งตามโครงสร้างของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนี้

1) ขนาดเล็ก หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีจำนวน 2 ตำบล

2) ขนาดกลาง หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีจำนวน 3 ตำบล

3) ขนาดใหญ่ หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีจำนวน 4-5 ตำบล

4) ขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอที่มีจำนวน 6 ตำบลขึ้นไป

12. ห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับทักษะของผู้บริหาร ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านความคิดรวบยอด
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้นำข้อเสนอแนะและผลที่ได้จากการวิจัยในเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอ เขตพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบายการจัดการศึกษา การสนับสนุน ส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหาร รวมทั้งผู้สนใจอาจนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อเสนอแนะ สำหรับการวิจัยเพื่อการพัฒนาต่อไป

